

„Nauka czytania a trening uwagi – wnioski dla praktyki edukacyjnej w procesie kształtowania umiejętności czytania”

W procesie rozwijania gotowości dziecka do nauki czytania i pisania ważną rolę będą odgrywały oddziaływania stymulujące jego rozwój w trzech płaszczyznach:

1. procesów psychomotorycznych, a konkretnie analizatora wzrokowego, słuchowego i kinestetyczno-ruchowego oraz sprawność aparatu artykulacyjnego i sprawność manualna;
2. procesów poznawczych, a konkretnie właściwości myślenia, czyli zasób pojęciowy i słownikowy dziecka;
3. procesów emocjonalno-motywacyjnych, czyli nastawienie dziecka wobec konieczności lub chęci opanowania obu tych umiejętności i wobec przeszkód, które mogą lub pojawiają się w procesie uczenia się czytania i pisania.

Wyrobienie gotowości do czytania to rozwijanie następujących umiejętności:

- a) spostrzegawczości wzrokowej;
- b) spostrzegawczości słuchowej, czyli słuchu fonematycznego i umiejętności analizy słuchowej;
- c) poprawności wymowy.

Analiza i synteza dźwiękowa powinna wyprzedzać wprowadzanie nowych wyrazów, a także ma przygotowywać do rozpoznawania i odczytywania liter. Od analizy i syntezy dźwiękowej przechodzi się do analizy i syntezy słuchowo-wzrokowej, stanowiących proces czytania.

Właściwa nauka czytania rozpoczyna się z wprowadzeniem pierwszej litery. Moment wprowadzenia litery jest bardzo istotny w całym procesie nauki czytania.

Są to następujące działania:

1. Poznanie wyrazu, w którym nowa litera się znajduje, połączenie zapisu graficznego z obrazkiem. Dokonanie analizy i syntezy słuchowej danego wyrazu
2. Wyodrębnienie nowej litery i określenie jej miejsca w wyrazie
3. Oglądanie nowej litery pokazanej poza wyrazem (małej i wielkiej); określenie jej kształtu, porównywanie do znanych przedmiotów lub wcześniej poznanych liter.
4. Rozpoznawanie nowej litery wśród innych liter, niekoniecznie znanych dzieciom.
5. Szukanie wyrazów, w których znajduje się nowa litera
6. Czytanie wyrazów, w których występuje ta litera obok innych, wcześniej już poznanych.

Wnioski jakie płyną z przeprowadzonych badań dotyczących związku poziomu umiejętności czytania i funkcjonowania uwagi u dzieci w wieku wczesnoszkolnym są następujące:

1. Prawidłowy poziom funkcjonowania uwagi jest warunkiem koniecznym dla procesów związanych z nabywaniem umiejętności czytania.
2. W ramach poszukiwań odpowiedzi na pytanie co wpływa na poziom umiejętności czytania, oprócz dekodowania i rozumienia, brano pod uwagę takie zmienne jak: prędkość artykulacji, poziom inteligencji, sprawność pamięci czy świadomość fonologiczna. Jednakże to kontrola uwagi okazała się być czynnikiem, który przyczynia się w znaczący sposób.
3. Wówczas, gdy dekodowanie przebiega w sposób nieefektywny, osoby czytające posługują się mechanizmami kompensującymi pomyłki, tj. np. przerwy, powracanie do „problematycznego” fragmentu tekstu i próby jego ponownego odczytania.

4. W czytanie zaangażowane są procesy uwagi, zwłaszcza takie funkcje jak: koncentracja, spostrzeganie, kontrola i niski poziom impulsywności uwagi.
5. Procesy kontroli uwagi wymagają wysiłku intelektualnego i świadomości
6. Zaproponowano następujące hipotezy:
 - a. Dzieci w istotny sposób różnią się między sobą pod względem funkcjonowania uwagi
 - b. Nieharmonijne funkcjonowanie uwagi (różnice na poziomie dekodowania jak i rozumienia) negatywnie wpływa na procesy uczenia się i poziom osiągnięć szkolnych: u dzieci o zbyt niskiej kontroli uwagi, koncentracji lub spostrzeganiu, zbyt wysokiej impulsywności czy nieuważności poziom umiejętności czytania będzie niższy.
7. Najczęściej występujący w badanej grupie profil funkcjonowania uwagi był profil „przeciętny”
8. Wyniki dekodowania są istotnie niższe niż wyniki rozumienia (zastosowanie niedoskonałego narzędzia bądź nieprawidłowości w procesie nauczania: nieprzywiązywanie uwagi do indywidualnych możliwości dzieci, zbyt szybka realizacja programu bez ukształtowania prawidłowego dekodowania)
9. Autorzy badań podkreślają, że wnioski z badań nie należy uogólniać na całą populację a mogą jedynie stanowić wstęp do planowania działań wspierających w zakresie funkcjonowania procesów poznawczych dziecka. Trening uwagi mógłby stać się istotnym czynnikiem wspomagającym naukę czytania.

Nina Stadnicka
Nauczyciel wspomagający

Na podstawie artykułu: „*Funkcjonowanie uwagi a poziom umiejętności czytania u dzieci w wieku wczesnoszkolnym*” Anny Nowotnik